

JAMHURI YA MUUNGANO YA TANZANIA
OFISI YA RAIS TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA
(TAMISEMI)

MTIHANI WA UTAMILIFU KIDATO CHA SITA KANDA YA KUSINI
(MIKOA YA LINDI NA MTWARA)

121/1

KISWAHILI 1

(Kwa watahiniwa walioko na wasiokuwa shuleni)

27-01-2021 Jumatano Asubuhi.

Muda: Saa 3

Maelekezo kwa Watahiniwa

1. Mtihani huu una sehemu A na B zenye jumla ya maswali **nane (8)**.
2. Jibu maswali yote sehemu A na sehemu B jibu maswali **matatu (3)** swali la **sita (6)** ni la lazima.
3. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha mtihani.
4. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (ALAMA 40)

Jibu maswali yote kutoka sehemu hii.

1. Soma kifungu cha habari kifuatacho kwa makini kisha jibu kwa usahihi maswali yafuatayo.

Wapo watu wengi kushabihisha fasihi na kioo hufanya hivyo kwa kutoa hoja zenye uzito wa maana mathalani, husema kwamba mtu binafsi anaposimama mbele ya kioo hujiona na huweza akajieleza. Haya ni yenye kupatikana ingawa upo walakini ndani ya hilo la pili, sababu yake ni kuwa tunahitilafiana katika kuwa na uwezo wa kujieleza. Mara nyigi hufanikiana kutokana na hisia zetu, hizo hutupandisha kiburi, tukajiona na tukajifanya ndio kipimo na awaje mwingine hata kama atatuzidi kwa uzuri na sura au kwa yoyote mwingine, tutazidi kuwa na sura na uzuri au kwa yeyote mwingine, tutamuona ana kasoro. Kwa maneno mengine, sisi kila mara hujifanya wazuri kuliko tulivyo.

Tabia hii hutuganda hata tunapotazama mambo katika sura ya kiwango cha jamii. Huzifikilia jamii zetu kuwa ndio bora zaidi kuliko nyinginezo. Yoyote anayethubutu kutamka kinyume na hivyo, tutamuona ndio mwenye dosari na hapa ni kweli ndio fasihi ifaapo kuingia kati na kutuonesha hali yetu halisi ilivyo, juu ya hivyo kama kule kwenye kioo cha kawaida na hapa vile vile tunaweza kwa majivuno au kwa kutaka kukataa ukweli, tukajifanya hatuoni; lakini kioo kwa mtu anaejitazama binafsi na fasihi kwa jamii ndivyo vyombo vya pekee vitoavyo uhakika wapekee wa mambo.

Tukirejea tena kwa yule mtu aliyesimama mbele ya kioo tukijitazama tutaona ana mambo mawili yaliyomkabili. Anajitazama alivyo na anajiangalia alivyo ili aweze kubuni vile anavyotaka kuwa. Hata katika fasihi, mambo ni hayo hayo. Huweza kutufumbia fumbo juu ya vipi tuanapaswa tuwe.

Labda tujiulize: Uzuri na ubaya wa fasihi uko wapi? Jibu ni kuwa itategemea mkazo unatiwa wapi. Ikiwa msisitizo utawekwa katika kuuliza jinsi tulivyo tu, basi ipo hatari ya fasihi kuturudisha nyuma. Huenda tukajiona tumefikia kikomo juu ya hivyo, kujielewa tulivyo, kuna umuhimu wake hasa kukifungamanishwa na hamu ya kutaka kujiendeleza mbele zaidi ya hivyo, kama kweli tunataka kujielewa basi fasihi inapaswa isiwe inatuoneshea haya. Lazima itoe sura halisi, kama vile kioo kifanyavyo. kwa usemi mwingine, lazima iwepo fasihi yenye kutueleza kinagaubaga mafanikio yetu, matatizo yetu na udhaifu wetu pia ili tuanze kujirekebisha.

Maswali:

- (a) Andika kichwa cha habari kisichozidi maneno manne (04)
  - (b) Eleza maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumika katika habari uliyosoma
    - (i) Kushabihisha
    - (ii) Kasoro
    - (iii) Fumbo
    - (iv) Kinagaubaga
  - (c) Mwandishi anamaana gani aliposema "Anajitazama alivyo na anajiangalia ili aweze kubuni vile anavyotaka kuwa"?
  - (d) Mwandishi ameeleza uzuri upi na ubaya upi wa fasihi?
2. Dhana zifuatazo zinafafanuliwaje? Kwa mifano
- (i) Kiambishi
  - (ii) Fonimu
  - (iii) Silabi
  - (iv) Mofimu
  - (v) Alomofu
3. Kwa kutoa hoja nne (04) unadhani kwanini mzizi ni sehemu ya msingi ya neno?
4. Wewe ni kiongozi wa darasa umepewa maagizo na mwalimu wa kiswahili kwa wanafunzi wenzio darasani. Toa maagizo hayo kwa muongozo ufuataao: *Sentensi*
- (a) Kiwakilishi + Kishazi tegemezi + Prediketa + Chagizo
  - (b) Kiima kapa + Prediketa + Chagizo
  - (c) Kirai nomino + Kishazi huru + Kishazi tegemezi
  - (d) Kirai nomino + Kirai kivumishi + Prediketa
  - (e) Kiwakilishi cha a-unganifu + Kishazi tegemezi + Prediketa

SEHEMU B (ALAMA 60)

Jibu maswali **matatu (3)** kutoka sehemu hii swali la **sita (6)** ni lazima.

5. Ulitebelewa na mtoto wa shangazi yako wakati wa likizo ya mwezi juni (06) mwaka huu. Kwa bahati mbaya mtoto huyo alipotea. Ni kwa vipi ulitangaza kupotea kwa mtoto huyo kupitia gazeti la mwananchi la mwezi Julai (2020)?
6. Licha ya utawala wa mabavu wa kikoloni visiwani Zanzibar lakini bado kiswahil kiliweza kukua na kuenea visiwani humo kwa wakati huo. Kwa kutoa hoja sita (06) unadhani ni kwanini?
7. Magazeti kama vile Nipashe, Mzalendo na Mwananchi hutumia lugha yenye mvuto na iliyopambanuliwa ili kunasa hisia za wasomaji. Fafanua kauli hii kwa hoja sita (06) huku ukiambatanisha kwa mifano.
8. Thamini ya tafsiri kwa jamii ya sasa ni jambo lisilo jificha. Thibitisha kwa hoja sita (06).